

Új fejlemények a francia információpolitikában

Az 1982. évi 82-610. sz. törvény nemzeti prioritást kíván biztosítani Franciaországban a kutatásnak és fejlesztésnek. A törvény 5. cikkelye értelmében az új kutatópolitika szerves részeként kezeli az információpolitikát, amely a tudás gyarapítására, a tudományos-műszaki információ terjesztésére, a kutatási eredmények értékesítésére és a francia nyelvnek a tudomány nyelveként való támogatására irányul.

A törvény célkitűzéseinek elérése érdekében hét ún. szakprogramot szerveztek, nevezetesen:

- ◆ ésszerű energiatermelés- és felhasználás; az energiahordozók körének kibővítése,
- ◆ biotechnológia,
- ◆ elektronika és az elektronikai alkalmazások fejlesztése,
- ◆ kutatás és innováció a harmadik világ szolgálatában,
- ◆ a foglalkoztatással és a munkafeltételek javításával kapcsolatos kutatások,
- ◆ a francia nyelvnek a tudomány nyelveként való támogatása, a tudományos és műszaki kultúra terjesztése.

A tervek megvalósítását a Posta- és Távközlési Minisztérium beolvasztásával kibővített Kutatási és Ipari Minisztériumnak és az alá tartozó szerveknek kell finanszíroznuk. Ennek előfeltételeként az állami K+F-költségvetésnek évente 17,5%-kal kell — kellett — növekednie, és 1985-ben már a bruttó nemzeti termék 2,5%-át kell kitennie.

A francia információpolitika szempontjából a hatodik szakprogram a legjelentősebb. Fő célkitűzése, hogy

- ◆ a nemzeti függetlenség jegyében szilárdítsa meg a francia nyelv helyét a tudományos és műszaki informatikában;
- ◆ emelje a tudományos és műszaki publikációk minőségét;
- ◆ biztosítsa a meglévő információs források jobb hozzáférhetőségét.

Az alcélok és intézkedések kidolgozása a MIDIST (Mission Interministerielle de l'Information Scientifique et Technique) feladata lett, amelynek vezetője egyben a hatodik szakprogram titkára. Így a fenti céloknak megfelelően az alábbiak szerint alakult ki a MIDIST középtávú munkaterve.

a) A francia tudományos és műszaki információra vonatkozó ismereteket az alábbi új eszközök ki-fejlesztésével kell megjavítani:

- ◆ nemzeti kutatás-nyilvántartás és adatbank a folyamatban lévő kutatásokról;
- ◆ tudományos filmek jegyzéke;
- ◆ a köztulajdonban lévő és magán kutatólaboratóriumok jegyzéke (LABINFO);
- ◆ a zárójelentések és a "szürke irodalom" jegyzéke (SIGLE);
- ◆ dokumentációs helyek jegyzéke (ORIADOC);
- ◆ a francia tudományos-műszaki folyóiratok jegyzékének folytatása és aktualizálása.

b) A francia adatbázis-forgalmazók nemzeti hálózatának megteremtésével, az egységes nemzeti folyóiratjegyzék kifejlesztésével, a tudományos-műszaki kiadói tevékenység regionálissá tételével, technológiai innovációs központ létrehozásával a posztgraduális tudományos-műszaki információs stúdiumok, ösztöndíjak bővítésével új információs infrastruktúrát kell létrehozni. E tervek összeegyeztetésére egy félig köztulajdonban lévő kiadó lenne hivatott.

c) Az átfogó szaktudományok területén a jelenleg erősen szóródó publikációs tevékenységet áttekintő jelentésekkel és szemle típusú folyóiratok létrehozásával kell optimalizálni. A tudományos és műszaki publikációs gyakorlat megújítását egy nagy francia folyóirat alapítása, a nagy francia tudósok összes műveinek kiadása s egy több médium kiadott történeti-ismeretelméleti enciklopédia szolgálná.

d) A francia tudományos és műszaki információt dinamikusabban kell terjeszteni külföldön. Emelni kell a francia kutatók presztizsét a nemzetközi kollokviumokon. Ki kell fejleszteni a tudósok külföldi tartózkodása eredményességének utólagos elemzési módszerét, létre kell hozni egy adatbankot, amely a tudósok hivatalos külföldi tartózkodásának befejezéséről tájékoztatna.

e) A fordításpolitikai középpontjában a tudomány más nyelvei iránti nyitással párhuzamosan a francia nyelv támogatása áll. Szorgalmazni fogják a más nyelveken megjelent folyóirat-publikációk franciára fordítását. Ezzel kapcsolatban tervezik egy nyelvészeti tárgyú adatbank kifejlesztését (LINGUIS). A francia terminológiai adatbankot fokozatosan más nyelvekre terjesztik ki. A nemzetközi együttműködés keretén belül a francia nyelvű monográfiákat idegen nyelveken is közzé teszik.

f) A tudományos és műszaki információ terjesztése érdekében fokozni kell a tanszemélyzet és a kutatók továbbképzését.

- g) A tudományos és műszaki kultúra támogatására legalább nyolc regionális központ létesül.
- h) Tudományos és műszaki információkkal a fejlődő országokat is el kell látni, mégpedig elsősorban a ki- és továbbképzés segítségével, valamint az infrastruktúra megteremtésével.

A francia K+F politika új orientációjáról, az információpolitika célkitűzéseiről széleskörű vita folyt és folyik. A MIDIST által szervezett bizottság, a Commission des Systèmes d'Information 1982-ben az alábbiakban jelölte meg a tevékenységek súlypontját:

Információbankok

Az információbankok esetenként támogatásra szorulnak. Működésükkel kapcsolatban a következő elvek jegyeztek ki:

- ◆ Az ipar és gazdaság igényei alapján létrejövő információbankoknak pénzügyileg önfenntartóknak kell lenniük.
- ◆ A stratégiai célt ellátó információbankoknak (közük tartozik a legtöbb tudományos-műszaki információbank) köztámogatással kell működniük, akkor is, ha veszteségesek.

A francia információbankokat a mindenkori szolgáltatók értékesítik, amihez az 1979-ben alapított Francia Adatbankelőállítók Egyesülete (Groupe ment français des producteurs de bases et banques de données) nyújt támogatást. Az egyesület feladata, hogy biztosítsa a más információs üzemekkel a kapcsolatot, megismertesse az információbankokat a potenciális felhasználókkal, ellássa az előállítók közötti jogi egyeztetést és szabványosítást. A terv első szakasza az összes nyilvánosan működtetett tudományos-technikai adatbázis összekapcsolását irányozza elő.

A nagy számban létező faktografikus adatbankok kialakítása nem az ország gazdasági és tudományos igényeinek megfelelően ment végbe. Ezért most az egységesítés érdekében meg kell határozni prioritizálásuk kritériumait, tisztázni fontosságukat a rendszeren belül, kimunkálni a megfelelő finanszírozási módokat, definiálni jogi státuszukat, gazdaságossá tenni felépítésüket és üzemüket. A faktografikus adatbankok gazdasági vállalkozások. A nyilvános szolgáltatásra orientáltak messzemenő állami támogatást kapnak. A nyereségorientált vegyes gazdasági társaságoknál a kezdeti állami támogatást fel kell váltania a felhasználói támogatásnak. Az állam szerepe a felépítési koncepció orientálásában van. Az egészségügy, a kémia, a toxikológia területén a faktografikus adatbankok kiépítési tervei már kidolgozás alatt állnak.

Host-politika

A jövőt a multidiszciplináris szolgáltatók (TELESYSTEMES-QUESTEL, CEDOCAR stb.) és meghatározott tárgy- vagy tématerületre specializálódott szolgáltatók (CNEXO stb.) együttélésének kell jellemeznie. A specializált felhasználók ("szaküzletek") elsődleges területe: az elektronika, mezőgazdaság, élelmezés, biológia, orvostudomány, oceanográfia, energia, gazdaság, jog, politika, valamint a nemzeti fejlődés problémái. A kémia szakterületének a multidiszciplináris szolgáltatók területén kell maradnia. A MIDIST törekvései a multidiszciplináris "szuperpiac"-ra összpontosulnak. A TELESYSTEMES-QUESTEL 35 államilag támogatott, valamint különféle magán adatbázist kínált. 1984. január 1-től a QUESTEL-nek önálló társasággá kellett alakulnia, ezt követően pénzügyi önállóságot kell elérnie és meg kell nyitnia az export partnerek számára.

A dokumentációs központokat hálózatba kell szervezni, melynek feladata a primér dokumentumok gyors áramoltatása, az információk szelektív terjesztése kooperatív alapon, tudományos szintézisek készítése, egységes politika kialakítása a nemzetközi információcserében, és a saját információs termékek exportja. Elképzelhető a hálózat telematikus kiteljesítése is (egységes felépítés alapján vagy azonos dialógusnyelvek létrehozásával, illetve a két út kombinációjával).

Jelenleg az adatbankok hozzáférhetősége, a specializált információkereső rendszerek átláthatatlan száma miatt, rendkívül nehéz. A jövőben, a szabványosítási törekvések eredményeként az információkereső rendszerek francia eredetű homogén családjának kell létrejönnie.

Műszaki kérdések és a felhasználók támogatása

A könyvtárak informatizálására született nemzeti terv keretében igen eredményesen folyt a nemzeti központi folyóiratkatalógus létrehozása. 1983-ban az elektronikus posta, a távmásolás, a távkonferencia valamint a könyvtárközi kölcsönzés rendszereit vizsgáltatták a gyakorlatban. A TRANSDOC rendszert 1985-ig próbálják ki. Az elektronikus publikálás területén nemzetközi viszonylatban is tetemes az elmaradás. Jelentős eredmény csak a matematikai szimbólumok TOTEM rendszerrel való feldolgozásából született.

Az új felhasználók mozgósítását képzéssel (ki kell dolgozni az információtudományok pedagógiáját), több közvetítőhely létrehozásával tervezik új lendületbe hozni.

A hatodik szakprogramot irányító MIDIST tevékenységi köre is jelentősen kibővült. Benne

- ◆ az információ terjesztésére alkalmas eszközök és rendszerek fejlesztése,
- ◆ a tudomány és technika népszerűsítése,
- ◆ a francia tudományos-technikai eredmények nyilvánosságra hozatalának dinamizálása kapott különös hangsúlyt.

A korábbi francia információpolitikához képest kulturális dimenzióval bővítette ki érdeklődési körét, s ezzel összhangba került az állami célkitűzésekkel. A telematika erőteljes támogatása révén Franciaország kedvező előfeltételeket biztosít a

szolgáltatások fejlődéséhez. A francia gazdaság többet áldoz az információgazdaságra, mint pl. a nyugat-német. A felvilágosodott társadalom régi humanista ideáljának produktív realizálása mellett Franciaország most az informált társadalom fejlesztésén fáradozik.

/BUSOWIETZ, M. — SCHMIDT-REINDL, K. M.: *Neue Entwicklungen in der französischen Fachinformationspolitik. = Nachrichten für Dokumentation*, 35. köt. 1. sz. 1984. p. 7-14./

(Csaba Gabriella)

Brit kísérlet nyilvános helyi számítógépes tájékoztató rendszerekkel

Az információs technológiai forradalom egyik nagy vívmánya a nagyközönség által közvetlenül igénybe vehető számítógépes szolgáltatások. Nagy-Britanniában már működnek országos videotex és teletext rendszerek, számítógépes társadalombiztosítási tanácsadás, automatikus bankszámlakezelés. Otthoni terminálok révén számos egyéb gyorsszolgáltatás rendelhető meg: bevásárlás, színház- és repülőjegy stb. Az elektronikai vállalatok értékesítési szakemberei hangsúlyozzák, hogy a jövőbeli siker legfontosabb feltétele nem annyira a vállalatok, mint inkább a magánemberek tömegei, a nagyközönség sokrétű igényeihez való alkalmazkodás. A kutatásoknak ezért fontos területe az ember-számítógép kapcsolat tanulmányozása a legkülönbözőbb összefüggésekben.

A Leicesteri Központi Információs Irodában két kísérletet végeztek számítógépes tájékoztató rendszerekkel, melyekből helyi vonatkozású információt hívhattak le az érdeklődők. Az 1980-ban egy hónapig üzemelő ISLA (Information System for the Leicester Area) az alábbi 11 témára terjedt ki (egy részük rendszeres karbantartást igényelt):

- ◆ Vasúti menetrend
- ◆ Mozik és színházak műsora
- ◆ Utcanév- és közlekedési katalógus
- ◆ Esti programjavaslatok
- ◆ Éttermek, szállodák, diszkók
- ◆ Városnéző séták
- ◆ Műemlékek
- ◆ Várható időjárás
- ◆ Labdarúgás Leicesterben

- ◆ Híres emberek Leicesterben
- ◆ Báb- és pantomimelőadások Leicester környékén.

Mivel a rendszert nyilvános használatra tervezték, a használók számára releváns információt kellett közvetítenie könnyen megtanulható és hozzáférhető módon. Az írógépbillentyűs terminál mellett elhelyezett plakát hangsúlyozta, hogy a gép használata önkéntes, egyúttal kísérleti jellegű, ezért felkérték a használókat, hogy *ne* folyamodjanak tanácsért az iroda alkalmazottaihoz. Várható volt, hogy a legtöbben első alkalommal használnak majd hasonló célra terminált, ezért a tervezők különös gondot ügyeltek arra, hogy a gép minden válasza egyszerű és közérthető legyen. A kísérlet célja az volt, hogy felmérje: mennyire hajlamos és képes a nagyközönség ilyen számítógépes tájékoztató berendezést használni.

Három évvel később, 1983 márciusában az információs központban újabb értékes tapasztalatokat szereztek, melyeket összevethették a korábbiakkal. A DEVIL (Diary of Events in Leicester) rendszer helyi eseményekről, rendezvényekről tájékoztatót az alábbi fő kategóriák szerint: képzőművészet, zene, sport, bemutatók, klubok. A használók a billentyűzet mellett az érintésérzékeny képernyő segítségével is kapcsolatba léphettek a géppel.

Mivel a kísérletek egyik fontos feltétele a valóság, természetes körülmények megteremtése, a be nem avatkozás, használók iránti diszkréció volt —, az értékeléshez több visszacsatolási eljárást alkalmaztak, más-más előnyökkel és hátrányokkal.